

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ba-midbar

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

דל יעסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8951

תרגום אשכנזי

מסעי לג לד

אֲשֶׁר תֹּתִירוּ מֵהֶם לְשָׂכִים
בְּעֵינֵיכֶם וּלְצִנִּינִם בְּצַדֵּיכֶם
וְצַרְרוּ אֶתְכֶם עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ: (נו) וְהָיָה כְּאֲשֶׁר
דַּמִּיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֲשֶׂה
לָכֶם:

פ

לד (ח) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר: (צ) צוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-אַתֶּם בָּאִים
אֶל-הָאָרֶץ כְּנָעַן נְאֻם יְהוָה

אשר

יענינען, דיא איהר איבריג
לאססעט, אייך דאָרנען אין דען
אויגען אונד שטאַלעלן אין דער
זייטע וועררען, אונד אייך אין
דעם לאַנדע, אין וועלכס איהר
וואָהנט, איממער פֿינדזעליג
בעהאנדעלן: (נו) אלסדאָן
ווערדע איך אייך געשעהען
לאַכסען, וואָס איך בעשלאַס־
סען האַטטע, איהנען צו טהון.
לד (ח) דער עוויגע רעדעטע
מִט מֹשֶׁה, אונד
שפראַך: (צ) געביעטהע דען
קינדערן ישראליס אונד זאָנע
צו איהנען: דאָ איהר יעטצט
אין דאָ לאַנד כנען קאָממט,
זאָ בעמערקעט דאָן לאַנד,

דאָ

ר ש י

תרגום אונקלוס

קְדָמִיכֹן וַיְהִי דִתְשָׁאוּן מִנְהוֹן לְסִיעַן
בְּשָׁלֹן זִינן לְקַבְּלִיכֹן וְלִמְשִׁירִין מִקְּפָנְכוֹן
וַיַּעֲקֹן לָכוֹן עַל אֶרְעָא דִּי אַתְוֹן יִתְבִּין
בָּהּ: (נו) וַיְהִי כִּמְאֵ דִי חֲשַׁבִּית לְמַעְבַּד
לְהוֹן אֲעֲבַד לָכוֹן:

לד (ח) וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ:

(צ) פִּקִּיד יֵרֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִימַר לְהוֹן אַרְי אַתְוֹן עֲאֻלִּין לְאֶרְעָא דְכְנָעַן דָּא

ארעא

לרעה: לשכני בעיניכם. ליתדות המנוקות
עיניכון תרגום של יתדות שיכיא: ולכניכם.
שומרים בו הסותרים לשון מסוכת קוליס
הסוכנת אתכם לסגור ולכלוא אתכם מאין
יולא ובא: ולררו אתכם. כמרגומו:
לד (ב) זאת הארץ אשר תפל לכם וגו'.
לפי שהרכה מלות נוהגות בארץ ואינן
נוהגות במולה לארץ הולך לכחוב מלרני
גבולי

ב א ו ר

ג'ג: לשכים, מלאנו הנני שך את דרכך (הושע ב' ח'), בקמ"ן הפ"א, והסס מאנו כמשוכת חדק
(משלי ט"ו י"ט), יראה ששרשו שוך, ויהיה הדגש במלת לשכים תמורת הנו כמו שנמלא פעמים
רכות וענינו לשון קוליס וברקנים, ולכן נקרא גם גדר הנרמים והגנות משוכה לפי שנעשה
מן הקוליס: ולצנינם, ענינו כמו לשכים, ושרשו לנן, ופעמים תהיה במסרון אות הנפל ויושלם
על ידי הדגש, כמו צָנִינִם פחים (משלי כ"ב ה'). וענין המליכה הזאת שהגויס הנותרים ילערו
ויבאנו את ישראל, כמו הקיסס שנעין, או הקיץ החד התחוב בנשר האדם, שכל עוד שלא
יסירו משס זיוק ויבאיו באין מרכא, קן יליקו וילירו האימות את ישראל, ונמ"ש ולררו אתכם
וגומר והמתרגם הארמי תרגם לשכים בעיניכם, לסייען נטלין זיינין לקבלכוֹן, וכן תרגום ולשוטט
בלדיכם (יהושע ב"ג י"ג) לסייען נוטלין זיין, ולכנינס בלדיכם תרגם ולמשידין מקפנכוֹן: (נו) כאשר
דמיחי, כאשר קשנתי, וכן תרגם אונקלוס:

לד (כ) ואח הארץ, לפי שהרכה מלות נוהגות בארץ ואינן נוהגות במולה לארץ הולך לכחוב
מלרני גבולי רוחותיה סביב, לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המלות נוהגות. (רש"י):

חפול

מסעי לר

אשר תפל לכם בנחלה ארץ
כנען לגבלתיה: (א) והיה לכם
פאת נגב ממדבר צן על ידי
אדום והיה לכם גבול נגב מקצה
ים המלח קדמה: (ו) ונסב לכם

הגבול

תרגום אשכנזי קפו

ראו איך אלם איין ערבנוט צי
פאללען זאלל, דאז לאנד כנען
נאך ויינען גרענצען. (ג) דיא
עקקע געגען מיטטאג אויט אן
דער וויסטע צין, בייא ארום;
דיא זייליכע גרענצע זאלל זיך
פאם ענדע דעס זאלצמעערס
אנפאנגען. נעה מליך צור מאר
גענוייטע דעס זעלבען; (ד) פאן

דא

רשי

גבולי רוחותיה סביב לומר לך מן הגבולים
הללו ולפנים המכות וזהות: תפל לכם.
על שם שנתחלקה בגורל נקראת חלוקה
לאון נפילה ומדרש אגדה אומר על ידי
שהפיל הק"ב שריהם של שנעים אומות
מן השמים וכפתן לפני משה אמר לו ראה
איך נהם עוד כח: (ג) והיה לכם פאת
נגב. רוח דרומית אשר מן המזרח למערב:
ממדבר צין. אשר אלל אדום מתחיל מקצוע

דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות כולל של ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אלל
זו קלת ארץ מזרים וארץ אדום כולה וארץ מואב כולה ארץ מזרים באקצוע דרומית מערבית
שנאמר בס' זו מעלמון נחלה מזרים והיו תולדותיו הימה ונחל מזרים היה מהלך על פני כל ארץ
מזרים שנאמר מן השיחור אשר על פני מזרים (יהושע י"ג) ומפסיק בין ארץ מזרים לארץ ישראל
וארץ אדום אללה לנד המזרח וארץ מואב אלל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח וכשילאו ישראל
ממזרים אם רלה המקום לקרב את בניסחן לארץ היה מעבירם את הנילוס לנד כפון ובאין לארץ
ישראל ולא עשה כן וזהו שנאמר ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתיים (שמות י"ג) שהם יושבים על
הים במערבה של ארץ כנען כענין שנאמר בפלשתיים יושבי חבל הים גוי נרחים (לפניה ב') ולא נחם
אותו הדרך אלל הסיבון והוליאם דרך דרומה אל המדבר והוא שקראו יחזקאל (כ') מדבר העמים לפי
שהיו כמה אומות יושבים בלדו והולבין אלל דרומה מן המערב כלפי מזרח חמיד עד שנאו לדרומה
של ארץ אדום ובקשו ממלך אדום שיניחם לעביר דרך ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה ולא רלה
והולכו לסבוב את כל דרומה של אדום עד בואם אל דרומה של ארץ מואב שנאמר וגם אל מלך
מואב שלחולא אנה (שופטים י"א) והלכו כל דרומה של מואב עד סופו ומשם הפכו פניהם לכפון
עד שסבבו כל מלך מזרחי שלה לרחבה וכשהלכו את מזרח מלאו את ארץ סיחון ועוג שהיו
יושבים במזרח של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם והיו שנאמר ביפתח וילך במדבר ויסב את ארץ
אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח שמש לארץ מואב (שם) וכנשו את ארץ סיחון ועוג שהיו בלפונה
של ארץ מואב וקרבו עד הירדן והוא כנגד מקצוע כפונית מערבית של ארץ מואב נאלא שארץ
כנען שנעבר הירדן למערב היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אלל אדום: (ד) ונסב לכם הנביל
מנגב

תרגום אונקלוס

ארעא די התפלג לכוון באחשנא ארעא
דכנען לתחומהא: (ג) ויהי לכוון רוח דרומא
ממדברא דצן על תחומי אדום ויהי לכוון
תחום דרומא מסיפיי ימא דמלחא קדומא:
(ו) ויסחר לכוון תחומא מדרומא למסקנא
דעקרבם

באר

חפול לכם, על שם שנתחלקה בגורל נקרא חלוקה לאון נפילה, וכן חרגם אנקלים דתתפלג,
וכן הלועז ישתאש בהשאלה הזאת (לופתלוצן): (ג) פאח נגב, מתחיל במקצוע דרומית מזרחית,
וסובב והולך אל המערב, ומשם אל הכפון, ואל המזרח עד שישוב לאקום שהתחיל בו: על ידי
אדום, סמוך לאדום, כי אדום בדרומה של ארץ ישראל, ויס המלח מתחיל בקצה הדרום,
ונמשך לנד מזרח, ומדבר צין למערבו של ים המלח: מקצה ים המלח קדמה, גבול הארץ
יהיה למזרחו של ים המלח והים לפנים מן הגבול: (ד) ונסב לכם, שם הגבול נולט ועובר
בדרומי

תרגום אשכנזי

דא ווענדעט זיא זיך צור מיט-
טעגליכען זייטע דער העהע
עקרבים, נאך צין, ווייכט אויס
צור מיטטעגליכען זייטע פאן
קדש ברנע, נאך הצר אדר,
פאן דא נאך עצמון: (ה) פאן
עצמון ווענדעט זיך דיא גרענצע
נאך דעם כאך מצרים, אונד
רײַכט

ר ש י

מנגד למעלה עקרבים, כל מקום שנאמר
ונסב או וילא מלמד שלא היה המלך שזה
אלא הולך ויולא לחון המלך יולא ועוקס
ללד כפווו של עולם באלכסון למערב
ועובר המלך בדרומה של מעלה עקרבים
נמלא מעלה עקרבים לפנים מן המלך:
ועבר כנה. אל לין כמו מלרימה: והיו

תולדותיו. קלותיו בדרומה של קדש ברנע: וילא חלר אדר. מתפשט המלך ומרחיב ללד כפון
של עולם ונמשך עוד באלכסון למערב ובא לו לחלר אדר ומשם לעלמון ומשם לנחל מלרים.
זלשון ונסב האמור כאן לפי שכתב וילא חלר אדר שהחמיל להרחיב משעבר את קדש ברנע ורוחב
אותה רכועה שנלטה ללד כפון היתה מקדש ברנע עד עלמון ומשם והלאה נחקלר המלך ונסב
ללד הדרום ובא לו לנחל מלרים ומשם ללד המערב אל הים הגדול שהוא מלר מערבי של כל
א"י נמלא שנחל מלרי' במקצוע מערבית דרומית: (ה) והיו תולדותיו הימה. אל מלר המערב
שאין

מ ס ע י לר

הגבול מנגב למעלה עקרבים
ועבר צנה והיה תוצאתיו מנגב
רקדש ברנע ויצא הצר אדר
ועבר עצמנה: (ה) ונסב הגבול
מעצמון נחלה מצרים והיו

תוצאתיו

והיו קריי

תרגום אונקלוס

דעקרבים ויעיבר לצין וידיון מפקנודי
מדרוזא לרקב גיאה ויפוק לחצר אדר
ויעיבר לעצמון: (ה) ויחחר תחומא מעצמון
לנחלא דמצרים וידיון מפקנודי לימא:

והחום

מחסיט המלך ומרחיב ללד כפון
של עולם ונמשך עוד באלכסון למערב ובא לו לחלר אדר ומשם לעלמון ומשם לנחל מלרים.
זלשון ונסב האמור כאן לפי שכתב וילא חלר אדר שהחמיל להרחיב משעבר את קדש ברנע ורוחב
אותה רכועה שנלטה ללד כפון היתה מקדש ברנע עד עלמון ומשם והלאה נחקלר המלך ונסב
ללד הדרום ובא לו לנחל מלרים ומשם ללד המערב אל הים הגדול שהוא מלר מערבי של כל
א"י נמלא שנחל מלרי' במקצוע מערבית דרומית: (ה) והיו תולדותיו הימה. אל מלר המערב
שאין

ב א ו ר

בדרומו של מעלה עקרבים, נמלא מעלה עקרבים לפנים מן המלך: ועבר צנה, אל לין, כמו
מלרימה: תוצאתיו, קלותיו בדרומו של קדש ברנע, ומשם נמשך הגבול ללד מערב אל חלר
אדר ומשם לעלמון, שהם במקצוע דרומית מערבית של א"י: (ה) נחלה מצרים, כמו אל נחל
מלרים, והנה יב"ע תרגמו גילום דמלראי, ומפרשים אמרו שאינו הגילום כי הוא נקרא יאור,
ועם שאין מזה הכוונה, כי ידוע שנהר גילום עולה ומשקה את ארץ מלרים, ומימיו מחכנסים
בכפירות ולנורות עשויות לכך בבנין, להשקות את השדות, ויחנן שנמקום שהמים מכונסין
נקראו יאורים וממקום שהם נמשכין והולכין אל הים הגדול נקראו נהר או נחל, מכל מקום
משמע כדבריהם, שאין הגילום העובר בארץ מלרים מגבולי הארץ, ונחל מלרים הוא השיחור
השופך לים במקצוע דרומי מערבי של ארץ ישראל, וכן כתב רש"י ז"ל בסוף ספר יחזקאל (מ"ח
כ"ו), ונדברי הימים א' (ט"ו ג'), כתיב ויקהל דוד את כל ישראל מן שיחור מלרים עד לנח
חמת, שהוא ממערב ארץ ישראל למזרחה ובמקום אחר נקרא נחל הערבה, שכן נחבו ולחלו אחכס
מלכא חמת עד נחל הערבה, ופירש רש"י ז"ל עד נחל המערבה נחל מלרים שהוא במקצוע
דרומית מערבית עד כאן: ובספר נפתור ופתי (מר' יחזק הנכהן בן ר' משה הפרמי, שהיה
משגורשי לרפת בשנת ס"ו לאלף הששי, כמו שכתב הוא בעלמו נפרק ג"א מחבורו הנדפס
בויניציא, על כל הדינים הנוהגים בארץ ישראל, ומדבר מבנין ירושלים והמקדש והעבירות
שבארץ ישראל, ומשעור המדות והמטבעות, והרבה טרח הרב ההוא ועבר על אדמת ישראל,
עלה הרים וירד בקעות לדעת עניניה, והחבור ההוא יקר עד מאוד, לא ראיתיו כי אם בנית
כספר של מורי הגאון מהור"ר לני הירש ג"י אב"ד דקהלתנו יע"א, ונמלא ממנו כ"י צביבליאטעקא
של מהר"ד אפנהיימר המפורסמת) הובא שכן דעת רבי שעדיה גאון, כי תרגם נחלה
מלרים (ואל אל עריש), וכתב ז"ל, בלכתך מטזה למלרים חמלא זה לכמו ג' ימים או פחות
מזה, תפתוך סמוך לבניסמו לים כמטחוי קשת ומלך, וכן קורין לו העם עד היום (ואל אל עריש)
כלומר

מ ס ע י ל ד

הרגום אשכנזי קפח

ר״יכס ב״ו אן דאן מעער.
(ו) זאדאן דיא גרענצע נע.
גען אבענד; היער זאללדאן
גראסע מעער אייערע גרענע.
צע זײן; דיעזעס אלליין זײא ציר
אבענדזײטע אייערע גרענע.
צע. (ז) צור מיטטערנעכט.
ליפען זײטע האבט איהר פאלגענדע גרענצע: פאם גראסען מעערע אן ציעהט
איהר

תוצאתיו הימה: (ו) וגבול ים
והיה לכם הים הגדול וגבול זה
יהיה לכם גבול ים: (ז) וזה יהיה
לכם גבול צפון מן הים הגדול

החאו

הרגום אונקלוס

ר ש י

שאין עוד גבול נגב מאריך לנד המערב
משם והלאה: (ו) וגבול ים. ומלר מערבי
מסו, והיה לכם הים הגדול. למלר וגבול
הנסין שנתוך הים אף הם מן הגבול
והם איים שקורין איז"ולס: (ז) גבול לפון,
מלר

(ו) ותחום מערבא ויהי לכון יפא רבא
ותחומיה דין יהי לכון תחום מערבא:
(ז) ודין יהי לכון תחום צפונא מן יפא רבא
חבונן

ב א ו ר

כלומר נחל סכות, ומסתברא שהוא טובה, שנאמר עליו (יהושע ט"ו מ"ט), ובהר שמיר ויתיר
ושוכה, האמנם יש לדרוס חבונן כמו יום עיר ששמה טובה וסמוך לה יתיר שקורים (עתיר), וכתוב
(שם פסוק מ"ז) אשדוד וכוונתיה ומלריה עזה וכוונתיה ומלריה עד נחל מזרים והים הגדול וגבול, ואחר
כן כתוב ובהר וגומר, ודע כי הסרים למזרח סמוכים לים כאלף אמה במקום ההוא. ועוד היום
מקובל אלל הכל שמה שמסמיק בין ארץ נגען שקורין לו (נלד אל שיאס) ובין ארץ מזרים הוא
זה הנחל עכ"ל המחבר ההוא: והנה במפות ארץ לני שנידינו שמו נחל מזרים לבדו בגבול חלקו
של יהודה עד עזה ושם הוא שופך אל הים האמלעי, ונחל שימור לבדו הולך נוכח נחל
מזרים במדבר נארץ אדום ושופך גם הוא אל הים הגדול, אלא שאין לסמוך על המפות הללו,
כי משמעות הכתובים שנחל מזרים והשימור ונחל המערבי הכל אחד. והנה מה שאמר ונסב
הגבול הכוונה שמעלמון יתקלר הגבול המערבי ויטה מעט לבד מזרח עד נואו אל הנחל,
ושם יהיה הנחל הגבול עד הים הגדול, שהוא הים האמלעי למערבה של ארץ ישראל: הימה,
אנקלוס חרגמו לימא, וכן משמע מה"א הידיעה, שעל הרוח המערבי לא תחבן הידיעה, ואולם
יב"ע חרגמו למערבא, וכן כתב רש"י והרשב"ם אל מלר המערב שאין עוד גבול נגב מאריך לבד
המערב משם והלאה: (ו) וגבול ים, ומלר מערבי מהו? הים הגדול הוא הגבול בעלמון לבד
מערב: וגבול, חנמים פירשו לרבות נסים שבים, שאף הם מגבול ארץ ישראל, והם האיים שקורין
(איז"ל"ט). (רש"י), ובל"א (חינועלן): (ז) גבול צפון, מלד לפון: החאו, אנקלוס חרגמו חבונן,
מלשון כוונה, (חייער חויגענערק החבען), קרוב לענין תאזה, ויהיה אס כן משרשו: ורש"י
פירש מלשון סיבה, כמו אל תא הרנים (דברי הימים ב' י"ב י"א) ותאי שער היזיע (יחזקאל מ'
י') - קורין אפודי"ן, (וברש"י ב"י אפודי"ן, בלשון אשכנזי חבטיסיג). שהוא מוסב ומשופע, וענינו
השפיעו לכם לנטות ממערב לפון אל הר הכר, ולדעת הרשב"ם והראב"ע והרד"ק הוא מלשון
גבול, וכמוהו עד תאות גבעות עולם (בראשית מ"ט כ"ו), ויתבן לדעתם שיהיה גם והתות תיו
(יחזקאל ט' ד') מענינו, ושרשם תאס או תוה, ויתחלפו האל"ף והת"ו נדרנס כנמה מקומות,
וענינו הכולל עשות הסימן וההכר, ונפרט סימני הגבול והמלר, וכאשר יתחלף האל"ף עם
הת"ו

ה מ ע מ ר

לד (ו) הים הגדול וגבול, ת"א וחחומיה, ולא תחומא כהעדר הכנוי. ועיין בנאור
לספר יהושע מידידי המנס המדקדק נו"מ (י"ג ג"ג) ומה שהעירותי שם. (ד"ח)

תרגום אשכנזי

איהר איינע גרענצליניע נאך
דעם בערגע הר, (ה) פֿאַם בער-
גע הר ציעהט איהר דיא
גרענצליניע נאך חמה, פֿאַרדאָ

געהט

ר ש י

מלך לפון: מן הים הגדול תחלו לנס הר
ההר. שהוא במקלוע לפוניית מערבית
וראשו משפיע ונכנס לתוך הים ויש מרוקב
הים לפנים הימנו וחולה הימנו: תחלו.

חשפעו לכם לנטות ממערב לפון אל הר ההר: תחלו. לשון סינה כמו אל תא הימים (מלכים
א' י"ד) ותאי השער (יחזקאל מ') היליע שקורין אפנדיין שהוא מוסב ומשופע: (ה) מהר
ההר

מסעי לד

תתאו לכם הר ההר: (מ) מהר
ההר תתאו לבא חמת ויהיו

חיצאח

תרגום אונקלוס

תכונון לכון להור טורא: (מ) מהור טורא
תכונון למטי חמת והון מפקנוהי דתחונא
לצדר

לשון סינה כמו אל תא הימים (מלכים
א' י"ד) ותאי השער (יחזקאל מ') היליע שקורין אפנדיין שהוא מוסב ומשופע: (ה) מהר
ההר

כ א ו ר

המית יקרא חמוס הרגיל בדברי רבתינו ז"ל לענין הזה: הר ההר, לינו הר ההר שמת בו
אהרן, וכמו שכתב רש"י ז"ל, (בליוור תחומי הארץ שנסוף הספר), שההר ההוא בחולה לארץ
מזרחי דרומי לארץ ישראל וזה ההר מקלתו בארץ, נקרא בלשון חכמינו ז"ל (גיטין דף ח') טורי אמונה,
או טורי סמוס, ואמרו עליו משפועו לדרום ארץ משפועו לפסון חולה לארץ: והנה אנקלוס
תרגם שניהם הר טורא משמעו שהר הוא שם פרטי לשני הרים הללו, ויב"ע תרגם שניהם
טוודוס אומנות: ובספר כפתור ופרח הנוצר כתוב זה לשונו. לדעת זה ההר איזה הוא ואיזה
הוא מקומו עררתי זמן מרובה יגעתי ומלאתי מ"ל: דע כי מן ההר המפורסם הסמוך לענו
והוא הר הכרמל ואל הפסון ימלאו קלת ראשים בים יבואו, והם בשטח הארץ כמו לור וכידון
ובירות, וראש קורין לו בערבני (וגאל הגר) כלומר פני האבן, וסמוך לו ראש אל באסיט, וסמך
לו הר גבוה מאוד ושמו בלשון ערבי (גבל אל מוקרע), כלומר הר החלק, וזה ההר הוא
יחידי ונכנס חרטומו בים, ועליו עלי ארזים גבהים עד לב השמים ועלי בטנים, ושם מעינות
מים ובפרים ליתרון ברכתו והוא מקיף כמו יום או יומים, ואל דרומו נחלי יום עיר הנוכרת
מסנת שנת סרק כל כתבי ומסנת מנחות וזולתם, ושמה לודקיא וקורין לה לאדקיא, והלועזים
(אל לאגא), ובין העיר הזאת וההר הזה הוא הר קטן קורין לו (אל הורי אדה), וכן ביניהם
עיר ושמה קבותיא רחוקה מן הים נחלי שעה, ואומר אני כי זה ההר הוא ההר המבוקש, כי שאר
הראשים אינם הרים, ועוד שהעיריות הנוכרות בגבולי השבטים נמלאים עד המקום הזה, והוא
מכוון כנגד חמת זה במזרח וזה במערב וביניהם בשלשה ימים ברוקב, וזה שהרי עמה שהוא
לשנת אשר (יהושע י"ט ל') היה היום אל מזרח זה ההר נחלי יום, ובמעט שהוא לפונית לו,
וקורין לו היום עים, ורחוב (שם כ"ח) וקורין לו רחב, וכן חמון (שם) וקורין לו חמס וכן קבותיא
שזכרנו ואל דרום זה ההר על שפת הים לכמו שני ימים הוא עיר גדולה ושמה בלשון תורה
סין, (טראבלוס אל שם), וכן סמוך לה ערקא לא שנו שמה. ועל שניהם אמר הכתיב ואת
הערקי ואת הסיוני, ואל דרום סין זה כמו שני ימים על חוף הים גם כן עיר ושמה היום
צורותא, ולפי דעתי היא העיר שנאמר עליה נסוף יחזקאל (מ"ז ט"ו), וזה גבול הארץ לפאת
לפונה מן הים הגדול הדרך חמלון לבוא לדדה, חמת ברוחה סנרים וגומר, ואף על פי שיש
מרחב בינה ובין חמת וסנרים כי סנרים לדעתי היא העיר שקורין לה מייזאר סמוך לחמת
נחלי יום למערב וכו' ע"כ: (ח) תתאו לבא חמה, אונקלוס תרגם תכונון למטי חמת,
שיטה הגבול מהר ההר ללד חמת, והוא דרך שלשה ימים מהר ההר (כפתור ופרח): והיו

חוצאח

ה מע מ ר

(ו) תתאו, סי' רש"י מענין חא השער שהוא היליע ולועז אפנדיין ובמלכים א' (ו' ה') כתוב
פנדיין כן עיקר וזהו בל"א טבחטיג, מנהטיג. ועיין מרסא לשון כנ"ב ס' א' ד"ה א פת א. (ד"ה)

געהט דיא גרענצע הינויס נאך צדד. (ט) פֿאַן דא ווייכט זיא אויס נאך זפרון, אונד ציעהט זיך ביז חצר עינן. דיעועס זייא אייערע גרענצע צור מיטטער-נאכט-זייטע. (י) צור גרענצע אויף דער מאַרגענוייטע ציעהט איהר איינע ליניע פֿאַן חצר עינן נאך שפס; (יא) פֿאַן דא געהט דיא גרענצע הינאב אויף דער מאַרגענוייטע דער שטאדט עין ביז נאך רבלה אונד נאך ווייט טער

תּוֹצֵאת הַגָּבֹל צִדְדָּה: (ט) וַיֵּצֵא הַגָּבֹל זְפָרְנָה וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו חֲצֵר עֵינָן וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל צִפּוֹן: (י) וְהָתְאוּיֹתֶם לָכֶם לְגְבוּל קִדְמָה מִחֲצֵר עֵינָן שְׁפָמָה: (יא) וַיֵּרֶד הַגָּבֹל מִשְׁפָּם הַרְבֵּלָה מִקֶּדֶם לְעֵין וַיֵּרֶד הַגָּבֹל וּמָחָה עַל-כֶּתֶף ים

ר ש י

ההר. חסנו ותלנו אל מלך הלפון ללד המורח ומפגעו כלכל חמת זו אנטויכא: תולאות הגבול. סופי הגבול. כל מקום שנאמר תולאות הגבול או המלך בלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל או משם מחפשת ומרמיב ויוכל לאחוריו להמשך להלן באלכסון יותר מן הרוחב הראשון ולענין רוחב המדה הראשון קראו תולאות ששם בלה אותה מדה: (ט) והיו תולאותיו חלר עינן. היא היה סוף המלך הלפוני ומלאת חלר עינן במקלוע לפונית מורחית ומשם והתאויתם לנס אל מלך המורח: (י) והתאויתם. לשון סיבה ונטייה כמו תתאו: שפמה. במלך המורח ומשם הרבלה: (יא) מקדם לעין. שם מקום והמלך הולך במורחו ומלא העין לפניו מן המלך ומזרן ישראל הוא: וירד הגבול. כל שהגבול הולך מלפון לדרום הוא יורד והולך: ומסה על כתף על

תרגום אונקלוס

לצדד: (ט) ויפוק תחומא לזפרון ויהיון מתקנותי לחצר עינן דין יהי לכון תחום צפונא: (י) ותכונון לכון לתחום קידומא מחצר עינן לשפם: (יא) ויהות תחומא משפם לרבלה ממדנת לעין ויהות תחומא וימטי על

חלר עינן. היא היה סוף המלך הלפוני ומלאת חלר עינן במקלוע לפונית מורחית ומשם והתאויתם לנס אל מלך המורח: (י) והתאויתם. לשון סיבה ונטייה כמו תתאו: שפמה. במלך המורח ומשם הרבלה: (יא) מקדם לעין. שם מקום והמלך הולך במורחו ומלא העין לפניו מן המלך ומזרן ישראל הוא: וירד הגבול. כל שהגבול הולך מלפון לדרום הוא יורד והולך: ומסה על כתף על

ב א ו ר

תוצאת הגבול צדדה, שם בלה מדה הגבול ההוא, כי משם ואילך ילא ויתפשט יותר באלכסון, כמה שיאמר בפסוק הבא, שמשם ילא הגבול זפרונה: (ט) תוצאתיו, סופי הגבול ההוא חלר עינן, כי הוא במקלוע לפונית מורחית, ומשם ואילך התחלת גבול המורח. וכתוב בספר נפתור ופירח, כפי מה שאנו רואים חלר עינן הוא למערב חמת יום נוטה לדרום, וקורין לו (חלר אלכארט), והוא על הר בינוני, ורמשק הוא לדרום חמת ביושר במהלך ארבעה ימים: ולמען דעת נדקית הנותן יתעלה שמו אגיד לך גם בפעם הזאת המקלועות שהם ללפון, שהדרומיות ידעתם, מהר ההר עד חמת גוליא קו ישר, ויהיה ראשו המערבי נוטה ללפון וראשו המורחית נוטה לדרום, אחר תוליאו קו מחמת אל חלר עינן, ואחר מחלר עינן אל דן שהוא שפס, ויהיה אורך זה הקו במהלך ארבעה ימים, ואלו הצני קוים הם על זווית גרמנת, וכל מה שהוא למורח דרום זה המרובע הוא סוריא, ושם בעל ביקודמשק וזולתם, ואם כן יהיה פירוש חלר עינן גבול דמשק לפונה אל יד חמה (הנאמר בישוקאל מ"ח א'), כלומר דן יטול מקלה לפוני מחלר עינן שנמקלוע מורח שהוא בגבול דמשק, עד כאן: (י) ששמה, במלך המורחית, ומשם הרבלה ומסחברא שאין זה רבלה הנוכרת בספר ירמיה בענין שנחוב על נדקיה ויקחו אתו ויעלוהו אל נבוכד נלך מלך בבל רבלתה בארץ חמת (ירמיה ל"ט ה'), וכתב רש"י ז"ל רבלתה היא אנטוביא ורבלה הנוכרת בתורה היה לדרום שפס, וארץ חמת הוא ללפון שפס מורחית (כפתור ופרח): ויתכן שארץ חמת שם כולל לכל הפלך ההוא, ובתונו שפס ועיר חמת הנקראת כמו כן ביחוד, כמו ארץ מלרים ועיר מלרים וכן רבים: (יא) מקדם לעין, שם מקום, והמלך הולך במורחו, נמלא עין לפניו מן המלך, והוא מארץ ישראל: וירד הגבול, כל שהגבול הולך מלפון לדרום הוא יורד והולך: ומחה, מלשון הכאה כמו ימחאו כף (ישעיה נ"ה י"ג) הנגיעה

טער הינונטער, בעריהרט דען זעע כנרת און זיינער קיסטע צור סארגענווייטע, (יב) ציעהט זיך הינאָב נאָך דעם ירדן, אונד ענ־ דעט זיך ביים זאלצמערע. דיעזעס וויא דער אומפֿאַנג אייערעס לאַנדעס נאָך זיינען גרענצען אומהער. (יג) משה גאַב דען קינדערן ישראל'ס פֿאַלגענדען בעפֿעהל: דיעזעס איזט דאָ לאַנד, וועלכעס איזט אונטער אייך דורך דאָ לאַנד פֿערטהיילען זאָללט, וועלכעס נעהמליך דער עוויגע בעפֿעהל לען, ניין שטעממען אונד איינעם האַלכן שטאַמע איינצו־ געבען; (יד) דען דער שטאַם דער קינדער ראובן נאָך איז:

יִם־כְּנֶרֶת קְדָמָה: (יב) וַיֵּרֶד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יַם הַמֶּלַח וְאֵת תְּהִיָּה לְכַסּ הָאָרֶץ לַגְּבֻלְתֶּיהָ סָבִיב: * (יג) וַיֵּצֵאוּ מִשֶּׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְאֵת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּחְנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרֵר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָתֵת לְתִשְׁעַת הַמִּטּוֹת וַחֲצֵי הַמִּטָּה: (יד) כִּי לָקְחוּ מִיַּתְּ בְּנֵי־הָרְאוּבֵנִי לְבַיִת אֲבֹתָם וּמִיַּתְּ בְּנֵי־הַגָּדִי לְבַיִת אֲבֹתָם וַחֲצֵי מִיַּתְּ

מנשה

רען פֿאַמיליען, דער שטאַם דער קינדער גר נאָך איזרען פֿאַמיליען אונד דער האַלבע מנשהישע

ר ש"י

חרגום אונקלוס

יִם כְּנֶרֶת קְדָמָה. שְׁהִיָּה יַם כְּנֶרֶת חוּךְ לַגְּבוּל צְמַעְרָב וְהַגְּבוּל צְמַעְרָב יַם כְּנֶרֶת וּמִשָּׁם יוֹרֵד אֶל הַיַּרְדֵּן וְהִירְדָן מוֹשֵׁךְ וּבֹא מִן הַלְּפֹון לְדֹרוֹ צֹלְכֶסוֹן נוֹטָה לְכַד מִזְרָח וּמִתְקַרֵב לְכַד אֶרֶץ כְּנַעַן כְּנַגַּד יַם כְּנֶרֶת וּמוֹשֵׁךְ לְכַד מִזְרָחָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּנַגַּד יַם כְּנֶרֶת עַד שְׁנוֹפֵל בַּיַם הַמֶּלַח וּמִשָּׁם כָּלֵה הַגְּבוּל צְמוּלָאוֹתָיו אֶל יַם הַמֶּלַח שְׁמִמּוֹ הַתְּחַלַּת מִזְרַק מַקְלוֹעַ דְּרוּמִית מִזְרָחִית הָרִי קוֹנֶנֶת אוֹתָהּ לְד' רוּחֹתֶיהָ: קְדָמָה

עַל בֵּיף יַם גִּינוֹסָר קִידוּמָא: (יב) וַיַּחֲזוּת תְּחֹמָא לַיַּרְדֵּנָה וַיִּרְוֹן מִפְּקֻדְהֵי לְיָמָא דְּמִלְחָא דָּא תְּהִי לְכוּן אֶרְעָא לְתְּחֹמָהָ סְחֹר סְחֹר: (יג) וּפְקִיד מִשֶּׁה יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר דָּא אֶרְעָא הִי תְּתַחֲסָנוּן יְתָהּ בְּעַדְבָּא הִי פְּקִיד יֵי לְמַתָּן לְתִשְׁעַת שְׁבָטָין וּפְלָגוּת שְׁבָטָא: (יד) אַרְי קְבִילוּ שְׁבָטָא דְּבְנֵי רְאוּבֵן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן וְשְׁבָטָא דְּבְנֵי גַד לְבֵית אֲבֹתָהוֹן וּפְלָגוּת שְׁבָטָא דְּמְנַשֶּׁה קְבִילוּ

ב א ו ר

הַנּוֹיָעָה בְּדוּחַק תְּכוּנָה בְּלִשׁוֹן הַכֹּאֵה. וְהַכוּנָה שְׁהַגְּבוּל יוֹרֵד מִשָּׁם וּבֹא עַד כְּתָף יַם כְּנֶרֶת וּשָׁם כְּתָף הַיַם הוּא הַגְּבוּל: קְדָמָה, לִשׁוֹן רַש"י ז"ל, שְׁהִיָּה יַם כְּנֶרֶת חוּךְ לַגְּבוּל צְמַעְרָב וְהַגְּבוּל צְמַעְרָב יַם כְּנֶרֶת וּמִשָּׁם יוֹרֵד אֶל הַיַּרְדֵּן, וְהִירְדָן מוֹשֵׁךְ וּבֹא מִן הַלְּפֹון לְדֹרוֹס, צֹלְכֶסוֹן נוֹטָה לְכַד מִזְרָחָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּנַגַּד כְּנֶרֶת, עַד שְׁנוֹפֵל בַּיַם הַמֶּלַח (כֵּן הַנוֹסַחַח בְּכ"י שְׂבִיד, וּבְרַש"י שְׂבִידֵינוּ כְּדָפִיס נְתוּסָפוּ דְּכַרִּים לְמוֹתָר), וּשָׁם כָּלֵה הַגְּבוּל צְמוּלָאוֹתָיו אֶל יַם הַמֶּלַח, שְׁמִמּוֹ הַתְּחַלַּת מִזְרַק מַקְלוֹעַ דְּרוּמִית מִזְרָחִית, הָרִי קוֹנֶנֶת אוֹתָהּ לְאַרְבַּע רוּחֹתֶיהָ עַב"ל. נִמְלָא מִן יַם כְּנֶרֶת עַד יַם הַמֶּלַח גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא שְׁפַת הַיַּרְדֵּן לְמִזְרָחוֹ, וְהִירְדָן לְפָנוּס מִן הַגְּבוּל: (יב) הַרְאוּבֵנִי, מוֹאֵר נִסְעֵדֵר הַמְּתוֹאֵר, וְשַׁעֲרוֹ בְּנֵי הַשָּׁנֵט אִו הַמַּטָּה סְרָאוּבֵנִי, וְכֵן הַגָּדִי: קְדָמָה

מנשה ישע שטאם האכען איה.
 רען אנטהויל שאן בעקאממען.
 (טו) דיעזע דריטטהאלב
 שטעממע האכען איהרען אנה
 טהייל הינגענאממען דיעס
 זייטס דעס ירדן'ס, געגזן ירחו
 איבער, נעהמליך אויף דער
 מארגענווייטע. (טז) דער עוויגע
 רעדעטע מיט משה, אונד
 שפראך: (יז) דיעזעס זינד דיא
 נאמען דער מענגער, וועלכע
 פֿיר אייך דאז לאַנד, אין בעזיטן
 נעהמען זאללען: דער פריעי
 סטער אלעזר אונד יהושע זאָהן
 נון, (יח) אונד פֿאָן יערעם שטאַממע זאָללט איהר איינען שטאַמפֿירשטען הינצוטוהן,
 דאז

מְנַשֶּׁה לָקַחוּ נַחֲלָתָם: (טו) שְׁנֵי
 הַמִּטּוֹת וַחֲצֵי הַמִּטָּה לָקַחוּ
 נַחֲלָתָם מֵעֶבֶר לַיַּרְדֵּן יִרְחוּ קִדְמָה
 מִזְרָחָה: פ רביעי ששי

(טו) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 (יז) אֵלֶּה שְׁמֹת הָאָנָשִׁים אֲשֶׁר־
 יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲלֶעָזֶר
 הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן: (יח) וְנָשִׂיא
 אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמִּטָּה תִקְחוּ
 נון, (יח) אונד פֿאָן יערעם שטאַממע זאָללט איהר איינען שטאַמפֿירשטען הינצוטוהן,
 דאז

ר ש י

תרגום אונקלוס

(טו) קדמה מזרחס. אל פני העולם שהס
 במזרח שרות מזרחית קרויה כנים ומערבית
 קרויה אחר לפיכך דרום לימין וספון
 לשמאל: (יז) אשר ינחלו לכם. בשנילכם
 כל נשיא ונשיא אפטרופוס לשנטו ומחלק
 נחלת השנט למשפחות ולגברים ובורר לכל
 אחד ואחד חלק הגון ומה שהס עושין
 יהיה עשוי כאלו עשאים שלומיס ולא יחבן
 לפרש לכם זה ככל לכם שנמקרא שאס כן
 היה לו לכחוב ינחילו לכם ינחלו משמע
 שהס נוחלי' לכם בשנילכם ונמקומכם כמו ה' ילחם לכם (שמות י"ד):

קבילו אחסנתהון: (טו) תרין שבטין ופלגות
 שבטא קבילו אחסנתהון מעיברא לירדנא
 דירחו קידומא מדינחא: (טז) ומליל יי עם משה
 למימר: (יז) אלין שמהת גבריא די יחסנון לכון
 ית ארעא אלעזר בהנא ויהושע בר נון:
 (יח) ורבא חד רבא חד משבטא תסבון
 לאחסנא
 שהס נוחלי' לכם בשנילכם ונמקומכם כמו ה' ילחם לכם (שמות י"ד):

ב א ו ר

(טו) קדמה מזרחס, אל פני העולם, שהס במזרח השמש: (יז) ינחלו לכם את הארץ, לשון
 הראש"ע, פעל יולא לשני פעולים וכן ונחלתו, ע"כ. ולדעתו שמלת לכם כטעם בעבורכם
 וכן פירש"י כל נשיא ונשיא אפטרופוס לשנטו. ומחלק נחלת השנט למשפחות ולגברים ובורר לכל
 אחד ואחד חלק הגון ומה שהן עושין יהיה עשוי כאלו עשאים שלומיס, ולא יחבן לפרש לכם זה
 ככל לכם שנמקרא שאס כן היה לו לכחוב ינחילו לכם, ינחלו משמע שהס נוחלים לכם בשנילכם
 ונמקומכם, כמו ה' ילחם לכם (שמות י"ד י"ד), עכ"ל, וכן נראה שאלו היה יולא לשני פעולים
 היה לו לומר אחכם, וילערך הראש"ע לומר שלכם במקום אחכם. ובאמת אין רא'י שימלא פעל
 נחל בכנין הקל יולא לשני פעולים, וממלת ונחלתו שהביא הראש"ע אין הנרע, כי פירושו ונחלת
 אותנו על דרך כי יעקב נחל נחלתו (דברים ל"ב ט'), עיין מה שכתב בכאורו (שמות ל"ד ט'),
 וכן נחל ה' את יהודה חלקו וגומר (זכריה ב' ט"ו), פירושו ונחל ה' את יהודה שיהיה חלקו,
 וכן בפסוק הסמוך לנחול את הארץ, ולא נמלא הפעל הזה בכחור שהו יולא לשני פעולים או
 שיהיה האדם הנוחל הפעול כ"א בכנין געל, אשר נחל משה בערבות מואב (יהושע י"ג ל"ב),
 אשר נחלו אלעזר הכהן (שם י"ט נ"א), וכן בסוף הפרשה, אלה אשר לכה ה' לנחל את בני ישראל.
 וכנין הפעיל ביום הנחילו את בניו (דברים כ"א י"ו), כי אתה תנחיל את העם הזה (יהושע
 א' ו'), וכן כתב הרד"ק בשו"ת: (יח) נשיא אחד מטטה, והיו לפי זה עשרה נשיאי' תשעה
 אל

דאז לאנד אין בעזיטן צו נעה מען. (יט) דיועס זינד דיא נאמען דער מעננער: פאם שטאטמע יהודה, כלב זאָהן יפונה; (כ) פאם שטאטמע דער קינדער שמעון, שמואל זאָהן עמיהוד; (כא) פאם שטאטמע בנימין, אלידר זאָהן כסלון; (כב) פאם שטאטמע דער קינדער דן, דער שטאטמע פירשט בקי זאָהן יגלי; (כג) פאָן דען נאָכקאָממען יוסף, פאָם שטאטמע דער קינדער מנשה, דער שטאטמע שירשט חניאל זאָהן אפוד; (כד) אונד פאָם שטאטמע דער קינדער אפרים דער שטאטמע שירשט קמואל זאָהן שפטן; (כה) פאָם שטאטמע מע דער קינדער זבולון, דער שטאטמע שירשט אליצפן זאָהן פרנד; (כו) פאָם שטאטמע דער קינדער יששכר, דער שטאטמע שירשט פלטיאל זאָהן עון; (כז) פאָם שטאטמע דער קינדער אשר, דער שטאטמע שירשט אחיהוד זאָהן שלומי; (כח) פאָם שטאטמע דער קינ

לנחל את הארץ: (יט) ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב בן יפנה: (כ) ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד: (כא) למטה בנימין אלידר בן כסלון: (כב) ולמטה בני דן נשיא בקי בן יגלי: (כג) לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפוד: (כד) ולמטה בני אפרים נשיא קמואל בן שפטן: (כה) ולמטה בני זבולון נשיא אליצפן בן פרנד: (כו) ולמטה בני יששכר נשיא פלטיאל בן עון: (כז) ולמטה בני אשר נשיא אחיהוד בן שלמי: (כח) ולמטה

בני דער פאָם שטאטמע דער קינ

ר ש י

תרגום אונקלוס

(יח) לנחל את הארץ. שיהא נחל ומולק סומה במקומם: לנחל לאחסנא ית ארעא: (יט) ואלין שמחה גבריא לשבטא דיהודה כלב בר יפנה: (כ) ולשבטא דבני שמעון שמואל בר עמיהוד: (כא) לשבטא דבנימין אלידר בר כסלון: (כב) ולשבטא דבני דן רבא בקי בר יגלי: (כג) לבני יוסף לשבטא דבני מנשה רבא חניאל בר אפוד: (כד) ולשבטא דבני אפרים רבא קמואל בר שפטן: (כה) ולשבטא דבני זבולון רבא אליצפן בר פרנד: (כו) ולשבטא דבני יששכר רבא פלטיאל בר עון: (כז) ולשבטא דבני אשר רבא אחיהוד בר שלומי: ולשבטא

ב א ו ר

של חשעת המטות ואחד לחלי שנט מנשה ונשיא ורובין וגד לא יזכיר כי הם לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחם:

מ ס ע י ל ר לה

בְּנֵי־נִפְתָּלִי נְשִׂיא פְּדֵה־אֶל בֶּן־
עַמִּיהוּד: (כט) אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוְּהַ יְהוָה
לְנַחַל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן: פ חמישי

לה (ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ
לֵאמֹר: (ג) צִו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּנְתַנּוּ לְלוֹיִם מִנְחֹלַת אֲחֹתָם
עָרִים לְשֶׁבֶת וּמִגְרָשׁ לְעָרִים
סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹיִם: (ג) וְהָיוּ
הָעָרִים לָהֶם לְשֶׁבֶת וּמִגְרָשֵׁיהֶם

ח ר ג ו מ אשכנזי קצא

דער נפתלי, דער שטאמם.
פירשט פדהאל זאָהן עמיהוד.
(כט) דיעזע זינד עס, דענען
דער עוויגע אויפֿנעטראַנען,
דען קינדערן ישראל'ס איהר
ערבע איינצונעבען אים לאַנדע
כנען.

לה (ח) פֿערנער רעדטע דער
עוויגע מיט משה אין
דען געפֿילדען מואב'ס אַם ירדן
געגען יריחו איבער, אונד
שפראך: (ג) געביעטהע דען
קינדערן ישראל'ס, דאַס זיא
דען לויס פֿאַן איהרעס אייגענ־
טהימליכען ערבנוטע, שטערטע
אַכגעבען צור וואָהנונג, דאַצו
איינען פֿרייען פלאַטץ אום דיא
שטערטע הערום. (ג) דיא

יהוי
שטערטע זאָללען איהנען צור וואָהנונג דיענען, דיא פֿרייען פלעטצע אַכער צו איהרעס
פֿיע.

ח ר ג ו מ אשכנזי קצא

וּלְשֶׁבֶט מוֹאָב דְּבָנֵי נִפְתָּלִי רִבָּא פְּדֵה־אֶל בֶּר
עַמִּיהוּד: (כט) אֵלֶּיךָ דִּי פִּקִּיד יִי לְאַחֲסָנָא יח
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

לה (ח) וּמִלִּילֵי עִם מֹשֶׁה בְּמִשְׁרַיָא דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּן דִּירְחוֹ לְמִימְרָ: (ג) פִּקִּיד
יח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּתְתַנּוּ לְלוֹיִם מִנְחֹלַת אֲחֹתָהוֹן. קְרוּיִן לְמִתְבַּי וְרוּחַ לְקְרוּיָא
סְחָרְגֵי הוֹן תִּתְּנוּ לְלוֹיִם: (ג) וְהָיוּ קְרוּיָא לְהוֹן לְמִתְבַּי וּבְנֵי הוֹן לְבְעִיר הוֹן
וּלְקִנְיַי הוֹן

ב א ו ר

לה (ב) ומגוש, הוא ריח מקיס חלק מחוץ לעיר סביב להיות לנוי העיר, ואין רשאין לכוות
שם בית ולא לנטיע כרם ולא לזרוע זריעה. (רש"י), והוא במסכת ערכין (דף ל"ג ע"ב)
אין עושין שדה (של ערי הלויים) מגוש, משום דמחריב יישוב ארץ ישראל, ולא מגוש (שלהם)
שדה

ה מ ע מ ר

(כח) פדהאל, נתב הראנ"ע: "אס נעלס הה"א הס שתי מלות שוות בטעם כי ה"א אינו
מאותיות המושך" ע"כ. פירושו כי יש פלוגתא אס הדל"ת נקודה בקמ"ץ והה"א נח נסתר,
או של"ת נפת"ח והה"א בשו"א (עיין בתיקון סופרים); ולזה אמר כי אס הה"א נעלס שהיא
נ"ס ח"כ הס שתי מלות שוות, העעס, כלומר שלמלה אחת תחשבה, כי הה"א אינוה מן
האותיות ההמשך, פי' באמלע המלה לא תנוח הה"א, ולזה אס נאמר שפדהאל מלה אחת
בקריאה, לריך שמהיה הדל"ת נפת"ח והה"א בשו"א נח, כמו מַתְּפֵכָה, וּבְתֵּחַ.